

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА

ISSN 1857-7296

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

ГОДИНА 5

БРОЈ 5

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА

ISSN 1857-7296

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2018

ГОДИНА 5

БРОЈ 5

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
МУЗИЧКА АКАДЕМИЈА**

За издавачот:

проф. д-р Блажо Боев,
проф. м-р Антонијо Китановски

Главен и одговорен уредник:

проф. м-р Антонијо Китановски

Одговорни уредници и редакциски одбор:

проф. д-р Стефанија Лешкова-Зеленковска
проф. м-р Валентина Велковска-Трајановска
проф. м-р Горанчо Ангелов
проф. д-р Владимир Јаневски
проф. д-р Илчо Јованов

Јазично уредување:

Лилјана Јовановска

Техничко уредување:

Славе Димитров
Благој Михов

Редакција и администрација:

Универзитет „Гоце Делчев” - Штип
Музичка академија
бул „Крсте Мисирков” 10-А
п.фах 201, 2000 Штип, Македонија

СОДРЖИНА

Стефанија ЛЕШКОВА-ЗЕЛЕНКОВСКА, Валентина ВЕЛКОВСКА-ТРАЈАНОВСКА ИСТОРИЈАТОТ И РАЗВОЈНИОТ ПАТ НА ГУДАЧКИТЕ ИНСТРУМЕНТИ: ВИОЛОНЧЕЛО И КОНТРАБАС (2)	5
Тихомир ЈОВИЌ ПОЛИФОНИЈАТА ВО КОМПОЗИЦИЈАТА ДОЈДОВМЕ ЗА МЕШАН ХОР ОД ТОМИСЛАВ ЗОГРАФСКИ	11
Гоце ГАВРИЛОВСКИ УПОТРЕБА НА ФОЛКЛОРНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ И УМЕТНИЧКАТА ТРАНСПОЗИЦИЈА НА ФОЛКЛОРОТ ВО ВТОРИОТ СТАВ „ЛАМЕНТОЗО“ ОД СИМФОНИЈАТА БРОЈ 5, НА КОМПОЗИТОРОТ ТОМА ПРОШЕВ	17
Ивана ЈАНКОВ ДРАМАТУРГИЈА И НЕЈЗИНИОТ РАЗВОЈ НИЗ ОСОБЕНОСТИТЕ НА МУЗИЧКИТЕ И ВОНМУЗИЧКИТЕ ИЗРАЗНИ СРЕДСТВА ВО КОМПОЗИЦИЈАТА „МАКЕДОНСКО ОРО“ ЗА МЕШАН ХОР ОД КОМПОЗИТОРОТ ТОДОР СКАЛОВСКИ.....	27
Зоран НАСТОВ АСПЕКТИ НА ХАРМОНСКИОТ ЈАЗИК НА ПРВИОТ СТАВ ОД СУИТАТА БР. 2 ОД БАЛЕТОТ „ЛАБИН И ДОЈРАНА“ ОД КОМПОЗИТОРОТ ТРАЈКО ПРОКОПИЕВ	33
Александар ТРАЈКОВСКИ ПАВЛИНА АПОСТОЛОВА - ИНТЕРПРЕТАТОР НА 40 УЛОГИ НА МАКЕДОНСКАТА ОПЕРСКА СЦЕНА	39
Дуња ИВАНОВА КОНТЕКСТОТ КАКО ПРЕДУСЛОВ ЗА МУЗИЧКО ДОЖИВУВАЊЕ	47
Милица ШКАРИЌ и Елена ЕФРЕМОВА МУЗИЧКА ПИЈАНО ТЕРАПИЈА: СТУДИЈА НА СЛУЧАЈ СО ПОЧЕТНИК ПО ПИЈАНО НА 9 - ГОДИШНА ВОЗРАСТ	53
Бисера ИВАНОВА ФОРМА, ОРНАМЕНТИКА, АРТИКУЛАЦИЈА И ДИНАМИКА КАЈ ИЗБРАНИ СОНАТИ ОД ДОМЕНИКО ЧИМАРОЗА	61
Петре ШТЕРЈОВ КОНЦЕРТ ЗА ПИЈАНО И ОРКЕСТАР БР. 2 ОП. 21 ВО ЕФ-МОЛ ОД ФРЕДЕРИК ШОПЕН	65
Петар ТРБОЈЕВИЌ МУЗИКАТА НА ФИЛИП ГЛАС, МИНИМАЛИЗМОТ И ТИРОЛСКИОТ КОНЦЕРТ ЗА ПИЈАНО И ОРКЕСТАР	71
Ивана МИЛОШЕВИЌ ВЛИЈАНИЕТО НА ПЕЕЊЕТО ВО ХОР ВРЗ КОГНИТИВНОТО И ЕМОЦИОНАЛНОТО СПОЗНАВАЊЕ НА ДЕЦАТА	75

Лидија ЈОРДАНОВА УЛОГАТА И ЗНАЧЕЊЕТО НА ТЕОРИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА ОРИЕНТАЦИЈА	81
Горанчо АНГЕЛОВ ФАРИЗ ХАЈРУЛА – ЗУРЛАЦИЈА И ИЗРАБОТУВАЧ НА „КАБА“ ЗУРЛИ ВО Р. МАКЕДОНИЈА	91
Владимир ЈАНЕВСКИ МАШКИ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО МАКЕДОНСКАТА ЕТНОКОРЕОЛОШКА КЛАСИФИКАЦИЈА	103
Стојанче КОСТОВ КРАТОК ОСВРТ НА ОРСКАТА ТРАДИЦИЈА ВО ЕТНИЧКИОТ ПРЕДЕЛ РАДОВИШКО ПОЛЕ	109
Христијан НИКОЛОВСКИ ИСТОРИСКИ АСПЕКТИ НА КИНЕТОГРАФИЈАТА ВО МАКЕДОНИЈА	115
Силвестер ПРОЛЕ ЕТНОКОРЕОЛОШКИТЕ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ОРАТА ВО РАДОВИШКОТО СЕЛО ГАБРЕВЦИ	121
Љупка СТЕФАНОВСКА 47 ГОДИНИ РЕПУБЛИЧКИ ФЕСТИВАЛ НА НАРОДНИ ИГРИ И ПЕСНИ „ИЛИНДЕНСКИ ДЕНОВИ“ – БИТОЛА (1971 – 2018)	125
Горан ВАСИЛЕСКИ ИВАНДЕНСКИТЕ ЖЕНСКИ ОБРЕДНИ ПОВОРКИ ВО ПРИЛЕПСКО-БИТОЛСКО ПОЛЕ И ЖЕЛЕЗНИК	131
Тијана ЈАНЕВСКА ОРОВОДНАТА ПЕЈАЧКА ТРАДИЦИЈА ВО ПРЕДЕЛОТ ДУРАЧКА РЕКА	139
Бојан ПЕТКОВСКИ ФИЛМУВАНА РЕКОНСТРУКЦИЈА НА ОБРЕДОТ ЛАЗАРКИ ОД ЕТНИЧКИОТ ПРЕДЕЛ ДОЛНИ ПОЛОГ	143
Дени СИНАДИНОВСКИ ВЕЛИГДЕНСКИТЕ ОБРЕДНИ ИГРИ ОД ЕТНИЧКИОТ ПРЕДЕЛ ПОРЕЧЕ И НИВНИТЕ ЕТНОКОРЕОЛОШКИ КАРАКТЕРИСТИКИ	149
Иво СОЛДАТОВИЌ ЖИВОТОТ И ДЕЛОТО НА ДРАГАН ЃАКОНОВСКИ-ШПАТО	155
Мирослав МИЛКОВСКИ МУЗИКАТА НА ЧИК КОРЕА	163

781.42:78.087.684(407.7)

, .

ПОЛИФОНИЈАТА ВО КОМПОЗИЦИЈАТА *ДОЈДОВМЕ* ЗА МЕШАН ХОР ОД ТОМИСЛАВ ЗОГРАФСКИ

вонр. проф. д-р Тихомир ЈОВИЌ¹

¹ Факултет за музичка уметност, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
tihojovik@yahoo.com

Апстракт: Томислав Зографски (Велес, 29.3.1934 -14.1.2000, Скопје) е една од најмаркантните личности во македонската музичка култура. Со својот обемен и разновиден опус (146 дела), во кој се содржани речиси сите форми и жанрови на класичната музика, како и со плодната општествено-педагошка дејност, Зографски остава значаен белег во македонската музичка историја. Тој е еден од првите композитори кој во македонската музика ги внесува карактеристиките својствени за неокласицизмот, што воедно претставува негова доминантна стилска определба. Целта на овој труд е да го образложи пристапот на авторот кон реализацијата на композицијата *Дојдовме*, оп. 95, за мешан хор (1980/1981). Преку квалитативниот инструмент *анализа*, првенствено ќе бидат разгледани следните компоненти: слог и фактура, видот, начинот и обемот на примена на полифониот слог како принцип на организација на музичката материја, формална структура, вертикални структури и сл.

Клучни зборови: Томислав Зографски, полифонија, имитација, фрагментарност, фактура.

Слика 1. Томислав Зографски

1. Композицијата *Дојдовме*

Поетскиот текст на Цане Андреевски претставува инспирација за Томислав Зографски да ја создаде композицијата *Дојдовме*, оп. 95, за мешан хор, 1980/1981 година.¹ Формата на композицијата е фрагментарна, модусот е хармонски (*in E*), темпото *Allegro molto energico*, а тактот $12/4$ (променлив – $9/4$, $6/4$).

Полифонијата е доминантен композиторско-технички принцип применет во обликувањето на делото, што на некој начин е најавено на самиот почеток. Имено, уште во првите два такта може да се забележи примена на еднаквофункционална полифонија, конкретно строга вештачка имитација на примарниот лапидарен мотив (тема) на интервал октава: басы и тенори – сопрани и алти. Октавните удвојувања во машкиот и женскиот дел од хорската фактура имаат фонска функција, со цел истакнување на тематскиот материјал, чие првично излагање е енергично и во *forte* динамика. Второто имитациско спроведување на мелодиско-ритмички варираната тема е на интервал голема нона: басы и тенори – сопрани и алти (2–4 такт).

¹ Времетраење на композицијата: сса. 4'. Издание: ЗКМ – Скопје, 1985. Печатено во: УКС – Београд, 1985. Прва изведба: Хорот на МРТВ, диригент Драган Шуплевски.

Нотен пример бр.1. Дојдовме

ДОЈДОВМЕ

ТОНИЧКА ЗАГЛАФКА
ТЕКСТ: ДАМЕ АНДРЕЈЕВИЧ

Allegro molto energico (♩ = 32)

Во понатамошниот тек (од 5-тиот такт) се менува видот на полифониот слог. Станува збор за разнофункционална (неимитатиска) полифонија реализирана на тој начин што на водечката мелодиска линија која ја донесуваат басите и тенорите (паралелни мали сексти) контрапунктира мелодиската линија од женскиот дел од хорот, која во суштина претставува речитативна силабична декламација. И тука е очигледно присуството на фонското начело, односно октавните удвојувања во сопраните и алтите. Во овој дел од формата се забележува и континуиран премин од полифон во хармонски слог (акордска фактура).

Нотен пример бр.2. Дојдовме (5–10 такт)

Следниот полифонио конципиран отсек се јавува од 14 до 16 такт, каде што на басовската линија (унисоно) контрапунктираат мелодиските линии во тенори и алти водени во паралелни терци. Евидентно е дека и тука станува збор за разнофункционална (неимитатиска) полифонија.

Нотен пример бр. 3. Дојдовме (13–16 такт)

Во продолжение (18–21 такт) следи повторување на воведниот дел од композицијата (пример 1).

По краткиот отсек со хармонски слог (акордска фактура), повторно следи полифонио конципиран дел кој донесува повторување на воведниот дел од композицијата, но овој пат со специфична концепција (24–27 такт). Темата започнува во сопраните, а стрето имитацијата во тенорите (24 такт). Притоа на двата гласа контрапунктираат мелодиските линии кои ги донесуваат алтите и басите. Вака конципираниот полифон слог резултира со густо звучно ткиво и оддава впечаток на хармонски слог (полифонио фактура), поточно интегрирање на двата принципа на организација на музичката материја, што е и звучен резултат. На тоа се надоврзува нов полифонио конципиран отсек со слична концепција, со таа разлика што тука станува збор за канонска имитација на интервал октава долу. Гласовите се имитираат во парови (сопрани и алти – тенори и басы), кои пак меѓусебно се водени во паралелни мали сексти (28–32 такт).

Нотен пример бр. 4. Дојдовме (23–32 такт)

Сопрано: АОВ-МЕ АОЈ - АОВ - МЕ АОЈ - АОВ
 Алто: АОЈ - АОВ
 Тенор: МЕ АОЈ - АОВ-МЕ АОЈ - АОВ - МЕ
 Бас: АОЈ АОВ
 Пјано: МЕ СА-МО ЗА-РА-ДИ НАС И
 МЕ СА-МО
 Сопрано: ЗА-РА-ДИ НА-ШИ-ОТ ЗЕ-ЛЕН СОН БО О - ВА - А БУЧ - НОСТ
 Алто: ЗА-РА-ДИ НАС И ЗА-РА-ДИ НА-ШИ-ОТ ЗЕ-ЛЕН СОН БО, О - ВА - А
 Тенор: росо а росо свещ. *ff*
 Бас: МЕ СА-МО ЗА-РА-ДИ НА-ШИ-ОТ КР-ВО - СКОК НА МЛАДЕ-ШКА БУЧ - БОС *ff*
 Пјано: БУЧ - НОСТ МЕ СА-МО ЗА-РА-ДИ НА-ШИ-ОТ КР-ВО-СКОК БО - ВА - А
 росо а росо свещ.

Повторно следи отсек со хармонски слог – акордска фактура (33–36 такт), а од крајот на 36–40 такт е изведена канонска имитација на кратко временско растојание на интервал чиста квинта надолу (сопрани – е¹, алти – а).

Нотен Пример бр.5 Дојдовме (36 – 41 такт)

Сопрано: АОВ-МЕ ДА ОТ- ВО - РУ-МЕ ПРО-ЗО-РЕЧ
 Алто: ДА ОТ-ВО - РУ-МЕ ПРО-ЗО-
 Тенор: АОВ-МЕ
 Бас: АОВ-МЕ

S. ЗА ЕД - НО ДЕ - ТЕ КОН БЛАГ И ПИ -
 А. РЕЦ ЗА ЕД - НО ДЕ - ТЕ КОН БЛАГ И
 Т. Аoj - Аов -
 B. Аoj - Аов -
 S. ТОМ ПЕЈ - САРБ
 А. ПЕ ТОМ ПЕЈ - САРБ
 Т. Аoj - Аов - МЕ
 B. Аoj - Аов - МЕ

Од примерот се забележува и тоа дека од 39 такт во басите звучи чиста квинта **A - e** (*Дојдовме*), која има улога на двоен оргелпункт (*in A*). Краткиот премин (*Дојдовме*, 41–42 такт) има за цел поместување на тоналниот центар за мала секунда нагоре, по што продолжува полифоната разработка по ист принцип (последна четвртина од 42 до 46 такт). Единствената разлика е тоа што чистата квинта во басите, почнувајќи од тоновите **B - f**, постапно се поместува за секунда нагоре до тонот **f (f - c¹)**, за потоа постапно да се врати до почетниот тонален центар (46 такт). Полифоната разработка продолжува и понатаму по сличен принцип (47–50 такт), со таа разлика што сега темата настапува во сопрани и тенори на интервал октава (паралелни октави), а стрето имитацијата на временско растојание од само четвртина нота ја донесуваат алтите (од тонот **b¹**, кварта долу – квинта горе, 47 такт).

Нотен пример бр.6. *Дојдовме* (42–47 такт)

S. ДА МИ - МЕ - МЕ СО ПРС - ТИ - ТЕ
 А. ДА МЕ - МЕ - МЕ СО ПРС - ТЕ -
 Т. Аoj - Аов - МЕ
 B. Аoj - Аов - МЕ
 S. ПО СТУ - НИ - ТЕ НА ДО - БИ - НА - ТА
 А. ТЕ ПО СТУ - НИ - ТЕ НА ДО - БИ - НА
 Т. ПРС - ТИ - ТЕ ПО СТУ - НИ - ТЕ
 B. НА ДО - БИ - НА - ТА

Следи нов отсек кој донесува хармонски слог – хомофона фактура (51 – 55 такт), на што се надврзува завршниот дел од формата (56 – 63 такт). Во завршниот дел се повторуваат веќе претходно појавени фрагменти, а започнува со полифониот слог изведен на зборот *Дојдовме* на почетокот од композицијата (56 – 59 такт). Потоа се преминува во хармонски слог – акордска фактура (со исклучок на унисоното во сите гласови во 61 такт), со што се заокружува формата на оваа композиција.

Од исказаното може да се заклучи дека хорската творба *Дојдовме*, оп. 95, за мешан хор од Томислав Зографски има специфична, фрагментарна концепција на музичката градба. Во неа Зографски прави контрасти комбинирајќи различни елементи, како на пример: континуирани промени на принципот на организација на музичката материја, односно промената на слогот (од полифон во хармонски слог и обратно) при нижењето на деловите од формата, на модален план – поместување на тоналните центри, нагли динамички контрасти и сл. Очигледно е дека примарен принцип на организација на музичката материја во делото е полифон слог. Зографски ги применува двата вида полифонија: еднаквофункционална (имитациона) полифонија и разнофункционална (неимитациона, хомофона, подгласна) полифонија, но факт е дека во композицијата преовладува еднаквофункционалната (имитациона) полифонија, конкретно канонската (стрето) имитација.

За оваа композиција Томислав Зографски е добитник на награда на фестивалот *Тетовски хорски одзиви*, 1981/1982 година.

Користена литература:

1. Бершадская, Т. Сергеевна. (1978). *Лекции по гармонии*. Ленинград: Музыка
2. Бужаровски, Д. (1996). *Увод во анализата на музичкото дело*. Скопје: ФМУ
3. Георгиева, С. (1989). *История на музиката на XX век: Неокласицизъм*. София: Държавно издателство Музыка
4. Коловски, М. (2013). *47 македонски композитори*. Скопје: СОКОМ
5. Коловски, М. (2011). *Томислав Зографски – живот и дело*. Скопје: Музички издавачки центар – МИЦ
6. Ралева, Ж. (2001). „Акултурациските и енкултурациските процеси во македонската современа музика низ призмата на еден стил и еден автор –Томислав Зографски“, магистерски труд, УКИМ, Скопје: ФМУ